

SORSFORDULÓ

(MSZMP Somogy megyei Bizottsága, Kaposvár, 1970. 236 o.)

Felszabadulásunk negyedszázados évfordulójára számos kiadvány jelent meg. Monográfiák, tanulmánykötetek, dokumentum- és memoárgyűjtemények idézik fel a múltat, a 25 esztendővel ezelőtti napok eseményeit — feltárva szabadságunk születésének történetét, a népi demokratikus forradalom kezdetét és térhódítását hazánkban. E kiadványok között fontos helyet foglalnak el az öröndetesen fejlődő helytörténeti irodalom mind rangosabbá váló, sokszínű termékei. Jóleső érzés látni azt a gazdag termést, amelyet megyénként érlelt a felszabadulás és az azóta eltelt időszak története iránti érdeklődés. Köszönet és elismerés illeti azokat a pártbizottságokat és tanácsokat, amelyek felismerve a helytörténeti kutatások jelentőségét, segítették az erre irányuló munkát és lehetővé tették, hogy annak eredményei közkinccsé váljanak.

Sorsforduló címmel az MSZMP Somogy megyei Bizottságának gondozásában is megjelent egy gyűjteményes kötet, amely Német Ferenc, a pártbizottság első titkárának előszavából idézve „a katonai történetekben és harctéri epizódokban, a forradalmárok visszaemlékezéseiben és a talpraállást megidéző leírásokban azokra az idők-re pillant vissza, amikor az elgyötört nép még csak kiegyenesíteni készült a derekát”.

A kötet tematikája változatos, írásainak műfaja különböző. Mindez jól szolgálja a célt: hitelesen és sokoldalúan eleveníteni fel e nehéz, küzdelmes időszak eseményeit, levonni tanulságait. Tanulmányok, visszaemlékezések és irodalmi eszközökkel ábrázolt harcselekmények; gazdag tényanyag, sze-

mélyes élmények, cselekvő és szenvedő hősök bemutatása járulnak hozzá, hogy a kortársak gazdagítsák emlékeiken alapuló ismereteiket, az azóta felnőtt nemzedék pedig sokszínű és valós képet kapjon a somogyi emberek negyedszázaddal ezelőtti sorsfordulójáról.

Andrássy Antal „Somogy a felszabadulás előestéjén” c. tanulmányában a Somogy megyei Levéltár, a Hadtörténelmi Levéltár, a Párttörténeti Intézet Archivumának dokumentumai és a helyi sajtó anyaga alapján tárgyalja témáját. Foglalkozik a somogyi katonák hangulatával, a dolgozók egyre szélesedő háborúellenességével, a hatóságok terrorintézkedéseivel és a nyilas puccs után kialakult helyzettel. Adatai jól illeszkednek a felszabadulást közvetlenül megelőző időszakról kialakult általános, országos képbe; erősítik annak fő vonásait és az egész munka hasznos adalék a teljes, részletes feldolgozáshoz.

Godó Ágnes tanulmánya Somogy megye felszabadulásának katonai történetével foglalkozik. A sajátosan alakult katonai helyzet következtében a megye négy hónapon keresztül hadművelleti terület volt, a felszabadító harcok négy szakaszban mentek végbe; e harcokat az 57. Szovjet Hadserg bolgár és jugoszláv csapatokkal együttműködve vívta meg. A tanulmány a hadműveleteket e szakaszoknak megfelelő csoportosításban, ezen belül irányok szerint tárgyalja, az általános katonai, hadászati helyzettel szoros összefüggésben.

Sarohin vezérezredes, a megyét felszabadító 57. hadsereg volt parancsnoka „Az 57. hadsereg a magyarországi felszabadító harcokban” és *Bocsarov* vezérőrnagy, a hadsereg katonai taná-

csa egykori tagjának „Elhoztuk a szabadságot” c. írása jól illeszkedik Godó Ágnes tanulmányához. Szerkesztési hibaként kell megemlíteni, hogy a kötetben ez a három önálló, de azonos mondanivalót tárgyaló anyag nem egymás után következik. A szerzők munkája ugyanis egymást erősíti és jól kiegészíti; együttesen adnak markáns, lényegretörő és részleteiben pontos ábrázolást. Godó Ágnes szovjet, bolgár, jugoszláv hadművelleti iratok tükrében és az alapvető hadtörténeti irodalom eredményeire támaszkodva, tudományos igényességgel mond el minden lényegeset a témáról; Sarohin és Bocsarov tábornokok pedig a harcokat vezető parancsnokokként rögzítik egykori tevékenységük történetét.

Somogy megye aknamentesítésének önfeláldozó hősiességet követelő történetét *Gellért Tibor* örökítette meg alapos, színvonalas és adatokban gazdag tanulmányában. Közölt térkép vázlata szerint a megyében 65 lakott hely és környéke volt robbanás veszélyes terület, amely a megye összterületének mintegy 60 százalékát teszi ki. Százres nagyságrenddel mérhető csupán az aknák, lövedékek, bombák, és különböző robbanószerek mennyisége, amely életveszéllyel fenyegette Somogyban is a földeken, erdőkben dolgozó embereket. A mentesítési munká-

latok a felszabadulás közvetlen időpontjától egészen 1947 végéig tartottak, ez idő alatt 47 magyar tűzszerész áldozta életét, 26 pedig megsebesült. Nekik és az aknamentesítésben közreműködő szovjet és bolgár katonáknak állít emléket *Gellért Tibor* munkája.

A következő írásokban *Kovács Imre* partizánélményeire, *Mantner József* a büntetőszázadból történt szökésére, *Györffy Antal* az MKP megyei szervezetének megalakítására, *dr. Rásonyi Sándor* pedig a földreform végrehajtására emlékezik. Visszaemlékezéseikben az egyes ember sorsán, tevékenységén keresztül láttatják e történelmi időszak eseményeit, hatását és eredményeit.

A befejező rész *Újvári Imre László* irodalmi feldolgozásait tartalmazza. A szerző korabeli hivatalos jelentések, visszaemlékezések alapján számos egyéni és csoportos hőstettet ír le a felszabadító harcok időszakából. Történetei jól érzékeltetik a harcok tengernyi nehézségeit, a szovjet és bolgár katonák, tisztek példamutató helytállását a hitlerista megszállók elleni nehéz harcokban.

A kötet mondanivalóját több vázlat teszi szemléletesebbé és számos képi illusztráció gazdagítja.

Tóth Sándor